## ב דִּין לְבִישַׁת בְּגָדִים. וּבוֹ ו׳ סְעִיפִים:

**א** * **לֹא יִלְבַּשׁ חָלוּקוֹ** (פ) (א) **מְיַשֵּׁב** (טור) אֶלָּא יִקַּח חָלוּקוֹ וְיִכְנִיס בּוֹ (ראשו) וּזְרוֹעוֹתָיו בְּעוֹדָנּוּ **שׁוֹכֵב, וְנִמְצָא** (ב) **כְּשֶׁיָּקוּם שֶׁהוּא מְכֻסֶּה:** **ב** בַּל יֹאמַר הִנֵּנִי בְּחַדְרֵי חֲדָרִים מִי רוֹאֵנִי, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא **מָלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:** **ג** יְדַקְדֵּק (ג) **בַּחֲלוּקוֹ לְלוֹבְשׁוֹ כְּדַרְכּוֹ, שֶׁלֹּא יַהֲפֹךְ הַפְּנִימִי** (ג) [ב] (ד) **לַחוּץ:**

**ד** יִנְעַל מִנְעָל (ג) [ג] (ה) **יָמִין תְּחִלָּה וְלֹא יִקְשָׁרֶנּוּ, וְאַחַר כָּךְ יִנְעַל שֶׁל שְׂמֹאל** (ו) **וְיִקְשָׁרֶנּוּ, וְיַחֲזֹר וְיִקְשֹׁר שֶׁל יָמִין.** הַגָּהָה: וּבְמִנְעָלִים שֶׁלָּנוּ שֶׁאֵין לָהֶם קְשִׁירָה, יִנְעַל שֶׁל (ז) יָמִין תְּחִלָּה (תוספות פרק במה אשה דף ס״א ע״ב ופ״ש)**:** **ה** כְּשֶׁחוֹלֵץ מִנְעָלָיו (ח) **חוֹלֵץ שֶׁל שְׂמֹאל תְּחִלָּה:** **ו** אָסוּר לֵילֵךְ (ד) (ט) **בְּקוֹמָה זְקוּפָה,** (י) * **וְלֹא יֵלֵךְ**

א מִגְּמָרָא דְּשַׁבָּת קי״ח ע״ב). ב טוּר וְתַעֲנִית י״א ע״א (ע״א) חַגִּיגָה י״ז ע״ב) [ט״ז] (ע״א). ג שַׁבָּת קי״ד ע״א). ד שָׁם ס״א ע״א). ה שַׁבָּת שָׁם. ו קִדּוּשִׁין ל״א ע״א).

### בְּאֵר הֵיטֵב

מְקוֹמָן, טָעוּת הוּא, דְּגַם חֲשָׁאת נִזְכַּר שָׁם וְשָׁמָּא אֵינוֹ חַיָּב וְהָוֵי כְּמַבִּיא חֻלִּין בָּעֲזָרָה, אֶלָּא יֹאמַר, וּנְשַׁלְּמָה פָּרִים שֶׁתַּחֲינוּ בְּמָקוֹם קָרְבַּן הַתָּמִיד, עַיֵּן שָׁם:

**א** (פ) **מְיַשֵּׁב.** דְּאָז בְּהֶכְרֵחַ יִתְגַּלֶּה גּוּפוֹ, וְהָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג בִּצְנִיעוּת וּבוֹשָׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהוּא לַיְלָה וּבְחַדְרֵי חֲדָרִים הֲלֹא מָלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְכַחֲשֵׁכָה וְכָאוֹרָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְכֵן צָרִיךְ לְזָהֵר תָּמִיד מַחֲמַת טַעַם זֶה שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם הֶכְרֵחַ מִלְּגַלּוֹת מִכְּשֶׁרוֹ וַאֲפִלּוּ מְעַט, (פ) כָּל מַה שֶּׁדַּרְכּוֹ לִהְיוֹת מְכֻסֶּה בִּכְגָדִים לְעוֹלָם. אֲבָל רַשַּׁאי לְגַלּוֹת יָדוֹ עַד קוֹבֶד״ו, וְצַוָּארוֹ עַד הֶחָזֶה. עַל כֵּן (ג) הָאַנְפִּילָאוֹת יִרְאֶה לְלָבְשָׁם אוֹ לְפָשְׁטָם גַּם כֵּן תַּחַת הַסְּדִין, שֶׁלֹּא לְגַלּוֹת רַגְלָיו שֶׁדַּרְכָּן לִהְיוֹת מְכֻסּוֹת לְעוֹלָם בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ שֶׁאֵין הוֹלְכִין יָחֵף אֲפִלּוּ בַּקַּיִץ, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, אִם לֹא שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר. וְכֵן בְּבֵית הַמֶּרְחָץ שֶׁדַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לֵילֵךְ שָׁם עֲרוּמִים וְאִי אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר, אֵין בָּזֶה מִשּׁוּם פְּרִיצוּת. וְכֵן (ג) כְּשֶׁרוֹחֵץ בְּנָהָר הַדִּין כֵּן, רַק (ד) יִזָּהֵר לִפְשֹׁט וְלִלְבֹּשׁ סָמוּךְ לַנָּהָר כָּל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יֵלֵךְ בִּגְלוּי הַגּוּף שֶׁלֹּא לְצָרְכּוֹ. (ה) וַאֲפִלּוּ עֲרָוָתוֹ אֵין צָרִיךְ לְכַסּוֹת בִּידֵידוּתוֹ לַנָּהָר, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהַמְכַסֶּה נִרְאֶה כְּאִלּוּ בּוֹשׁ בַּדָּבָר וּכְאִלּוּ כּוֹפֵר בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, אַף בַּעֲלִיָּתוֹ מִן הַנָּהָר שָׁפָנָיו כְּלַפֵּי הָעָם יִשְׁחֶה אוֹ יָשִׂים יָדוֹ כְּנֶגֶד עֲרָוָתוֹ לְכַסּוֹתָהּ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִגַּע בָּהּ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסוֹף סִימָן ג׳ (ס״ד). אִיתָא בַּשַּׁ״ס (ב״ב נז:), חָלוּק שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם, כֹּל שֶׁאֵין בְּשָׂרוֹ נִרְאֵית מִתַּחְתָּיו. וְהָאִידָנָא (ו) אֵין נִזְהָרִין בָּזֶה, מִשּׁוּם שֶׁהוֹלְכִין הַכֹּל בְּבָתֵּי שׁוּקִים וְאֵין הַבָּשָׂר נִרְאֵית: **(ב) כְּשֶׁיָּקוּם.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר כְּשֶׁיָּקוּם וְיֵצֵא מִתַּחַת כִּסּוּי סְדִינוֹ שֶׁהָיָה מֻנָּח שָׁם עָרוּם כְּשֶׁפָּשַׁט חֲלוּקוֹ, יִהְיֶה עַתָּה תַּכְף מְכֻסֶּה כִּי יִפֹּל חֲלוּקוֹ עַל כָּל גּוּפוֹ מֵעֲצְמוֹ. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן רל״ט סָעִיף ב׳ לְעִנְיַן פְּשִׁיטַת הֶחָלוּק. הַמַּנִּיחַ מַלְבּוּשָׁיו מְשַׁכַּח לְמוּדוֹ, וְאִפְשָׁר אִם מַנִּיחַ דָּבָר אַחֵר הַמַּפְסִיק בֵּין רֹאשׁוֹ לְבִגְדָיו (ו) אֵין קְפִידָא. וְכֵן יְזָהֵר מִלְּלְבֹּשׁ שְׁנֵי מַלְבּוּשִׁים יַחַד בְּפַעַם אַחַת, כִּי קָשֶׁה לִשְׁכְּחָה. הַקּוֹרֵא כָּתוּב שֶׁעַל גַּבֵּי הַקֶּבֶר אוֹ הַמִּסְתַּכֵּל בְּפָנֵי הַמֵּת, מְשַׁכֵּחַ לְמוּדוֹ. וְעַיֵּן עוֹד בְּפָרֵי מְגָדִים (א״א סק״א) מִדְּבָרִים הַמַּחֲזִיר הַלְמוּדוֹ:

**ג** (ג) **בַּחֲלוּקוֹ.** אַף עַל פִּי שֶׁהוּא תַּחַת כָּל הַמַּלְבּוּשִׁים, (ס) וְכָל שֶׁכֵּן בְּשָׂאר בְּגָדִים: (ד) **לַחוּץ.** וְיֵרָאוּ תְּפִירוֹת הַמַּגְנוֹת וְאִמְרֵי הֶחָלוּק וְיִתְגַּנֶּה בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת. וְאִם לֹא נִזְהַר וְהָפַךְ, אִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא צָרִיךְ לְפוֹשְׁטוֹ וְלַחְזֹר לְלָבְשׁוֹ כְּדַרְכּוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּכְלַל 'מַשְׁנִיאֵי' חַס וְחָלִילָה, וּשְׂאָר כָּל אָדָם אֵין צָרִיךְ. וְלִתְפִלָּה, אֲפִלּוּ כָּל אָדָם (ט) צָרִיךְ לְפָשְׁטוֹ וּלְלָבְשׁוֹ כְּדַרְכּוֹ, שֶׁרָאוּי אָז לְהַדֵּר בִּגְדָיו כְּמֹאבֵר בְּסִימָן צ״א. טוֹב (י) שֶׁיְּשִׁים שְׁנֵי צִדֵּי הַמַּלְבּוּשׁ בֵּיד יְמִינוֹ, וְיִלְבַּשׁ הַיָּמִין וְאַחַר כָּךְ הַשְּׂמֹאל, וְיִכָּוֵן כִּי הַכֹּל נִכְלָל בַּיָּמִין וּמִן הַיָּמִין בָּא לִשְׂמֹאל. כָּתַב הָרַמְבַּ״ם (דעות פ״ה ה״ט), מַלְבּוּשׁ תַּלְמִיד חָכָם יִהְיֶה מַלְבּוּשׁ נָאֶה וְנָקִי, וְאָסוּר לוֹ שֶׁיִּתְּצֵא בְּבִגְדֵי כֶתֶם אוֹ שַׁמְנוּנִית וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, וְלֹא יִלְבַּשׁ לֹא מַלְבּוּשׁ שָׁרִים שֶׁהַכֹּל מִסְתַּכְּלִים בָּהֶם וְלֹא מַלְבּוּשׁ עֲנִיִּים שֶׁהוּא מְבַזֶּה אֶת לוֹבְשָׁיו, אֶלָּא בְּבָגְדִים בֵּינוֹנִים נְאִים, עַיֵּן שָׁם עוֹד: **ד** (ה) **יָמִין.** שֶׁכֵּן מְצִינוּ בַּתּוֹרָה שֶׁהַיָּמִין חָשׁוּב תָּמִיד, לְעִנְיַן בֹּהֶן יָד וְרֶגֶל, וּלְכָל הַדְּבָרִים שֶׁמְּקַדִּימִים הַיָּמִין לְהַשְּׂמֹאל: (ו) **וְיִקְשָׁרֶנּוּ.** דִּלְעִנְיַן (יפ) קְשִׁירָה מְצִינוּ שֶׁהַתּוֹרָה נָתְנָה חֲשִׁיבוּת אֶל הַשְּׂמֹאל, שֶׁקּוֹשֵׁר עָלֶיהָ תְּפִלָּה שֶׁל יָד. א]וּבְאַנְפִּילָאוֹת שֶׁל לָבָד (יכ) אֵין צָרִיךְ לְהַקְדִּים שְׂמֹאל לַקְּשִׁירָה. וְאֹשֶׁר יָד שֶׁמַּנִּיחַ תְּפִלִּין בְּיָמִין שֶׁל כָּל אָדָם, (יג) יַקְדִּים יָמִין גַּם לְהַקְּשִׁירָה: (ז) **יָמִין תְּחִלָּה.** וְגַם אִם נִזְדַּמֵּן לוֹ שֶׁל שְׂמֹאל, (יד) יַמְתִּין עַד שֶׁיָּבִיאוּ לוֹ שֶׁל יָמִין. כְּשֶׁהוּא רוֹחֵץ וְסָךְ, יָמִין תְּחִלָּה, וְאִם סָךְ כָּל גּוּפוֹ, רֹאשׁ תְּחִלָּה. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) וְעוֹלַת תָּמִיד (סק״ג): **ו** (ז) **בְּקוֹמָה זְקוּפָה.** אֲפִלּוּ פָּחוֹת

### שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בּוֹזְקִחִים בְּכַמָּה דּוּכְתֵי (ער״ פד.) דְּפַסְחוּל. וּבְיוֹמָא (כח.), פַּעַם אַחַת עָלָה מֵאוֹר הַלְּבָנָה וְדָמוּ כוּ׳ וְהוֹצִיאוּהוּ לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. וּמְצָאתִי בְּשוּ״ת חֶכֶם צְבִי שֶׁהִשִּׂיג עָלָיו בָּזֶה בְּסִימָן כ״ז, עַיֵּן שָׁם:

**ג [ב] לַחוּץ.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בְּכְבוֹד שׁוֹר דֶּרֶךְ קי״ב עַמּוּד ג׳ (שבת קיד.) דְּאִם לָבַשׁ חֻלּוֹקוֹ מֵהַכַּפּוֹת אֲפִלּוּ אֵינוֹ תַּלְמִיד חָכָם יַהֲפִכֶנּוּ עַל כָּל פָּנִים לְצַרְכּוֹ תְּפִלָּה, עַיֵּן שָׁם: **ד [ג] יָמִין תְּחִלָּה.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּבְכִכּוֹר שׁוֹר דֶּרֶךְ קי״א (שבת סא.) כָּתַב, וּלְעִנְיַן נְעִילַת מִנְעָל, אִם הוּא אַשֶׁר רַגֶל

### בְּאוּר הֲלָכָה

**וְתוֹדָה וּשְׁלָמִים דְּחַיָּב עַל כָּל אֶחָד בִּנְסָכִים אוֹ דִּלְעִנְיַן קְרִיאָה דַּי בְּפַעַם אֶחָד, וְכֵן מִצְוַת הָאַרְצוֹת הַחַיִּים** (המאיר לארץ ס״ק סא). **וְטוֹב לוֹמַר כָּל אֵלּוּ הַפָּרָשִׁיוֹת קֹדֶם הַתְּפִלָּה וּבְבֵית הַכְּנֶסֶת** (אַרְצוֹת הַחַיִּים (לכ הארץ ס״ו) בְּשֵׁם הַזֹּהַר (וזהר חדש תרומה דף סט:)), **אַךְ שֶׁלֹּא יְאַחֵר עַל יְדֵי זֶה זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע אוֹ אֲפִלּוּ תְּפִלָּה בְּצִבּוּר. וְצָרִיךְ לְהִתְעוֹדֵד קֹדֶם קְרִיאַת פָּרָשַׁת הַקָּרְבָּנוֹת** (אַרְצוֹת הַחַיִּים (המאיר לארץ ס״ק ע) בְּשֵׁם אֵלִיָּה רַבָּא (ס״ק יג) וּפְרִי מְגָדִים (משׁ״ז סק״ז)), **וְהַנִּדּוּי יִהְיֶה בְּמִשְׁמָעַת.** וּכְבָר נִדְפַּס בְּיָמֵינוּ סֵפֶר עֲבוֹדָה תָּמָּה שֶׁמְּבָאֵר בּוֹ כָּל עִנְיְנֵי אֲמִירַת הַקָּרְבָּנוֹת בְּכָל פְּרָטֵיהֶם, וְהָאִתְּיוֹת גַּם כֵּן מִן הָרַמְבַּ״ם סֵדֶר הַהַקְרָבָה שֶׁהָיָה נִצְרָךְ לָזֶה, וּכְבָר מְבֹאָר בַּסְּפָרִים גְּדֹל הַמְּצוָה, **וּמַה שׁוֹב לְמִי שֶׁנּוֹהֵג בָּזֶה שֶׁיִּלְמֹד מִתְּחִלָּה אֶת עִנְיָנִים הָאֵלּוּ מִן הַגְּמָרָא אוֹ מִסִּפְרֵי הָרַמְבַּ״ם כְּדֵי שֶׁיְּבִין אַחַר כָּךְ מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, וּבָזֶה תֶּחְשַׁב לוֹ כְּאִלּוּ הִקְרִיב מִמָּשׁ קָרְבָּן, וְכֵן מַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִין בְּכָל יוֹם אֲמַתֵּי הָוֶה מְסַדֵּר וְכוּ׳ וְעִנְיְנֵי עֲשִׂיַּת הַקְּטֹרֶת, מְצָוָה לְהַבִּין מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר.** וְעַיֵּן מַה שֶּׁהֶאֱרִיךְ בְּצַל הַשֶּׁלַ״ה בְּהַהוֹתָיו עַל סֵפֶר יֵשׁ נוֹחָלִין (אזהרת התפילה אות ט):

**א** * **לֹא יְיַשֵּׁב חָלוּקוֹ מְיַשֵּׁב.** וּבִקְרִי מְגָדִים (א״א סק״א) **נִסְתַּפֵּק בְּיֵשׁן בְּכִילָה שֶׁאֵין גֻּבּוֹ עֲשָׂרָה אִי נוֹהֵג דִּין זֶה, דְּהָוֵי כִּמְכֻסֶּה עַיִן שָׁם, וּבִסְפָר אַרְצוֹת הַחַיִּים** (לכ הארץ ס״א) **מַסִּיק לְאִסּוּר, עַיֵּן שָׁם:**

**ו** * **וְלֹא יֵלֵךְ אַרְבַּע אַמּוֹת.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סוֹף סָעִיף קָטָן י״א בְּמַה

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehador - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

**לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א]** אבל השו״ע הרב (שם) כתב: ואם יש בהם קשירה יקשור של שמאל תחלה.

ז שָׁם. ח בְּרָכוֹת ט״ו (ע״א).

(ה) (יא) ז אַרְבַּע אַמּוֹת (ו) [ו] (יב) בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ. (יג) ח וְיִבְדֹּק נְקָבָיו. הַגָּה: וִיכַסֶּה כָּל גּוּפוֹ, וְלֹא יֵלֵךְ (ז) (יד) יָחֵף (אור זרוע (ח״ב סי׳ פד)). וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ לִפְנוֹת בֹּקֶר וָעֶרֶב, שֶׁהוּא זְרִיזוּת וּנְקִיּוּת (הגהות מיימוני פרק ה׳ מהלכות דעות (אות ד)):

# ג הַנְהָגַת בֵּית הַכִּסֵּא. וּבוֹ י״ז סְעִיפִים:

א שָׁם ס׳ (ע״ב). ב בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ובכניסתו). ג שָׁם בְּבְרָכוֹת ס״ב (ע״א).

א א כְּשֶׁיִּכָּנֵס לְבֵית הַכִּסֵּא יֹאמַר הִתְכַּבְּדוּ מְכֻבָּדִים וְכוּ׳, [*] (א) ב וְעַכְשָׁו לֹא נָהֲגוּ לְאָמְרוֹ: ב * ג יְהֵא צָנוּעַ בְּבֵית הַכִּסֵּא, וְלֹא יְגַלֶּה עַצְמוֹ (ב) עַד שֶׁיֵּשֵׁב. הַגָּה: (ג) וְלֹא יֵלְכוּ (א) שְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּיַחַד, גַּם

## שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

(כו׳) [וְכָל שֶׁכֵּן] אִטֵּר יָד [וְרֶגֶל], יִנְעֹל שֶׁל יָמִין כָּל אָדָם תְּחִלָּה וְגַם יִקְשְׁרֶנּוּ, דְּהוּא שְׂמֹאל דִּידֵיהּ, וְאַחַר כָּךְ יִנְעֹל וְיִקְשֹׁר בִּשְׂמֹאל שֶׁל כָּל אָדָם: ו [ו] בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בִּבְכוֹר שׁוֹר דַּף קי״ב (שבת קיח:) עַל מַה שֶּׁאָסוּר לֵילֵךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ, לָאו דַּוְקָא הֲלִיכָה אֶלָּא אֲפִלּוּ בַּעֲמִידָה וִישִׁיבָה צָרִיךְ לִזָּהֵר. וּמַה שֶּׁכָּתַב מָגֵן אַבְרָהָם סִימָן רפ״ב סָעִיף קָטָן ח׳ מִתּוֹסָפוֹת דְּיוֹמָא (כה. ד״ה והא בעינן), יֵשׁ לוֹמַר שֶׁהָיוּ מְכַסִּין בִּידֵיהֶם, וְעַיֵּן סִימָן צ״א (ס״ד). וְגַם מַה שֶּׁכָּתַב בְּבַאֵר הֵיטֵב בְּשֵׁם רַשַׁ״ל דְּדַוְקָא תַּחַת אֲוִיר הָרָקִיעַ אָסוּר, נָתַן מִכְשׁוֹל לַמְעַיְּנִים, שֶׁהָרַשַׁ״ל כָּתַב דְּיֵשׁ אוֹמְרִים כֵּן, וּבְמַסְקָנָתוֹ לֹא סְבִירָא לֵיהּ הָכִי, וּמִכָּל מָקוֹם לְצֹרֶךְ, שֶׁנִּרְאֶה מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו שֶׁעוֹשֶׂה בִּכְדֵי לְהָקֵר וְכַדּוֹמֶה שָׁרֵי, וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא לֵילֵךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. וּבְמֶרְחָץ אֲפִלּוּ מִדַּת חֲסִידוּת אֵין בּוֹ כִּדְמַשְׁמַע מִמַּסֶּכֶת דֶּרֶךְ אֶרֶץ (פ״י), וּמִכָּל מָקוֹם רָאִיתִי מְדַקְדְּקִים מְכַסִּים רֹאשָׁם בְּמִטְפַּחַת וְכֵן נָהַגְתִּי מֵעוֹדִי, עַיֵּן שָׁם. וּבְבִרְכֵּי יוֹסֵף (סק״ה) הֱבִיאוֹ, וְכָתַב כִּי הוּא חֻמְרָא יְתֵרָה הַרְבֵּה, עַיֵּן שָׁם:

א [בשו״ע] וְעַכְשָׁו לֹא נָהֲגוּ. עַיֵּן בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ב) בְּשֵׁם סֵפֶר מַצַּת שִׁמּוּרִים (כוונת הברכות ברכת אשר יצר) שֶׁמַּזְהִיר לְאָמְרוֹ, וְכֵן מַהֲרַ״ם פאפר״ש זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (בספר אור צדיקים עמוד התפילה סי׳ ג אות ב) כָּתַב שֶׁהָאֲרִ״י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה חִדֵּשׁ לְאָמְרוֹ גַּם עַכְשָׁו, וּבָזֶה יִנָּצֵל שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה בְּבֵית הַכִּסֵּא, עַיֵּן שָׁם. וְאוּלַי לֹא נֶאֶמְרוּ הַדְּבָרִים אֶלָּא לִיחִידִים אֲשֶׁר תּוֹרָתָם אֻמָּנוּתָם וְלֹא זוּלָתָם, וְכַאֲשֶׁר כָּתַב שָׁם (מחזיק ברכה סק״א) בְּשֵׁם סֵפֶר מְקוֹר חַיִּים לְמוֹרֵנוּ

## בַּאֵר הֵיטֵב

מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. בַּ״ח (ס״ה) טַ״ז (סק״ד) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה). וְהַמְחַבֵּר יַד אַהֲרֹן (הגה״ט) כָּתַב דְּמֵאַחַר דְּמִן הַגְּמָרָא (קידושין לא.) נִרְאֶה דְּבְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת מֻתָּר, אֵיךְ יַחְמִיר רַבֵּנוּ אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְהַטַ״ז סָעִיף קָטָן ד׳ כָּתַב דְּרַבֵּנוּ לֹא הָיָה גּוֹרֵס בַּגְּמָרָא ׳אַרְבַּע אַמּוֹת׳ עַיֵּן שָׁם, וְלֵיתָא, שֶׁהֲרֵי כָּתַב רַבֵּנוּ בָּרְמָזִים בְּפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (אות מו) אָסוּר לֵילֵךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּקוֹמָה זְקוּפָה וּבְגִלּוּי הָרֹאשׁ, הֲרֵי שֶׁהָיָה גּוֹרֵס אַרְבַּע אַמּוֹת. וְעַיֵּן בָּרְמָזִים פֶּרֶק כֵּיצַד מְבָרְכִין (ברכות פ״ו אות מ) דְּלֹא כָּתַב שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת וְדוֹחֵק קְצָת. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּגִלּוּי הָרֹאשׁ הוּא מִדַּת חֲסִידוּת וְלֵיכָּא אִסּוּרָא, עַיֵּן שָׁם. וְצָרִיךְ עִיּוּן, דַּהֲרֵי רַבֵּנוּ בָּרְמָזִים כָּלַל וְתָנֵי קוֹמָה זְקוּפָה וְגִלּוּי הָרֹאשׁ, וּבְכֻלְּהוּ תָּנֵי אָסוּר. יַד אַהֲרֹן (שם): (ה) אַרְבַּע אַמּוֹת. וּמִדַּת חֲסִידוּת אֲפִלּוּ פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. אֲפִלּוּ קְטַנִּים נָכוֹן לְכַסּוֹת רֹאשָׁן דְּתֶהֱוֵי עֲלַיְהוּ אֵימְתָא דִּשְׁמַיָּא, מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו): (ו) בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ. טַ״ז סִימָן זֶה סָעִיף קָטָן ה׳ כָּתַב דְּהוּא הַדִּין אִם רוֹכֵב עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה אוֹ יוֹשֵׁב בַּעֲגָלָה הָוֵי כִּמְהַלֵּךְ, וּבְסִימָן ח׳ סָעִיף קָטָן ג׳ כָּתַב דַּאֲפִלּוּ יוֹשֵׁב אָסוּר, עַיֵּן שָׁם. וּמַהֲרַשַׁ״ל (בשו״ת סי׳ עב) כָּתַב, הָא דְּאָסוּר לֵילֵךְ בְּקוֹמָה זְקוּפָה וּבְגִלּוּי הָרֹאשׁ, הַיְינוּ דַּוְקָא תַּחַת אֲוִיר הָרָקִיעַ אֲבָל לֹא בַּבַּיִת, כִּי אֵינוֹ נִרְאֶה כָּל כָּךְ שֶׁאֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ בְּמוֹרָא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּי אִם תַּחַת אֲוִיר הָרָקִיעַ, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב עוֹלַת תָּמִיד (סק״ה), וְיֵשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה בְּעֵת הַצֹּרֶךְ. וְכוֹבַע שֶׁל קַשׁ וְשֶׁל גֶּמִי חָשׁוּב כִּסּוּי כַּמְבֹאָר לְקַמָּן סִימָן צ״א סָעִיף ד׳. וְכָתַב עוֹלַת תָּמִיד (שם) דְּהוּא הַדִּין שְׂעָרוֹת שֶׁקּוֹרִין פֵּרוּ״ק חֲשׁוּבִין כִּסּוּי, אַךְ מִפְּנֵי מַרְאִית עַיִן יֵשׁ לִזָּהֵר אִם אֶפְשָׁר. וּלְעִנְיַן לִכָּנֵס לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ מְבֹאָר לְקַמָּן סִימָן צ״א סָעִיף ג׳ דְּאָסוּר. וְאָסוּר לְהַזְכִּיר הַשֵּׁם בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ, וְלֹא מְהַנֵּי אִם מֵשִׂים הַיָּדַיִם עַל הָרֹאשׁ, שָׁם סִימָן צ״א סָעִיף ג׳. אֲבָל מַהֲרַשַׁ״ל (שם) כָּתַב, אִם רוֹחֵץ בְּאַמְבָּטִי וְרוֹצֶה לִשְׁתּוֹת אוֹ בַּלַּיְלָה שֶׁאֵין לוֹ כּוֹבַע בְּרֹאשׁוֹ, דַּיּוֹ בְּמָה שֶׁמְּכַסֶּה רֹאשׁוֹ בְּיָדוֹ. וְטַ״ז סִימָן ח׳ (סק״ג) וְסִימָן ע״ד (סק״ב) פָּסַק דְּכִסּוּי הַיָּד עַל הָרֹאשׁ מְהַנֵּי לְעִנְיָן שֶׁלֹּא יֵשֵׁב אוֹ יֵלֵךְ בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ, אֲבָל לְעִנְיָן שֶׁיְּבָרֵךְ אוֹ יוֹצִיא מִפִּיו דְּבַר קְדֻשָּׁה לֹא מְהַנֵּי כִּסּוּי יָד, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן פָּסַק הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן צ״א סָעִיף קָטָן ד׳. וְאִם אַחֵר מַנִּיחַ יָדוֹ עַל רֹאשׁוֹ חָשִׁיב כִּסּוּי אֲפִלּוּ לְעִנְיַן בְּרָכָה, שָׁם סִימָן צ״א (ס״ד): (ז) יָחֵף. אִיתָא בְּשַׁבָּת דַּף (קכ״ב) [קכ״ט] (ע״א) וּבִפְסָחִים דַּף קי״ב (ע״א) שֶׁיִּמְכֹּר כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ וְיִקַּח מִנְעָלִים לְרַגְלָיו. [וּבְסֵפֶר אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ה) מֵבִיא בְּשֵׁם שְׁלָ״ה (הגהות למס׳ חולין) דְּאִם עוֹשֶׂה מִשּׁוּם תְּשׁוּבָה עַל עֲוֹנוֹתָיו מֻתָּר, וְכֵן עָשָׂה דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם ׳הֹלֵךְ יָחֵף׳ (שמואל ב׳ טו ל)]:

ב (א) שְׁנֵי אֲנָשִׁים. וְאִם מְפַחֵד, יוּכַל אַחֵר לְהַנִּיחַ יָדוֹ עַל רֹאשׁוֹ דֶּרֶךְ חַלּוֹן. שַׁ״ס פֶּרֶק הָרוֹאֶה דַּף ס״ב (ע״א) בְּעֻבְדָּא דְּרָבָא. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א):

## בֵּאוּר הֲלָכָה

שֶׁכָּתַבְתִּי ׳וְאִם מְפַלָּה רֹאשׁוֹ שָׁרֵי׳. הֵן אֱמֶת בִּפְרִי מְגָדִים (מש״ז סק״ה) כָּתַב, וְאִם מְפַלָּה רֹאשׁוֹ כְּהַאי גַּוְנָא שָׁרֵי, מַשְׁמַע מִינֵּיהּ דְּדַוְקָא בִּמְכַסֶּה בְּיָדוֹ, וְאָנֹכִי הִשְׁמַטְתִּי תֵּבַת ׳כְּהַאי גַּוְנָא׳ מִשּׁוּם דִּמְסַפֵּר שִׂמְלָה חֲדָשָׁה (בכור שור שבת קיח:) מַשְׁמַע דְּבָזֶה שָׁרֵי בְּכָל גַּוְנֵי, וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי שֶׁאֵין לְהַחְמִיר בָּזֶה, אַחֲרֵי דַּחֲשַׁשׁ דְּ׳וּבְחֻקֹּתֵיהֶם׳ לֹא שַׁיָּךְ לְדִידֵיהּ לְכוּלֵּי עָלְמָא, כִּי הַכֹּל רוֹאִין שֶׁעוֹשֶׂה זֶה רַק לְטוֹבַת עַצְמוֹ:

ב * יְהֵא צָנוּעַ. עַיֵּן בִּבְרָכוֹת ס״ב עַמּוּד א׳ וְעַמּוּד ב׳ דְּמַפְלִיג הַגְּמָרָא בְּמִדַּת

## מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(יא) אַרְבַּע אַמּוֹת. וּמִדַּת חֲסִידוּת (יח) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, וַאֲפִלּוּ (יט) בְּעֵת הַשֵּׁנָה בַּלַּיְלָה. וְיֵשׁ שֶׁמְּצַדְּדִין לוֹמַר דַּאֲפִלּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת (כ) אֵינוֹ אָסוּר מִדִּינָא רַק לְהַצְּנוּעִין בְּמַעֲשֵׂיהֶן, אֲבָל כְּבָר כָּתַב הַטַ״ז לְקַמָּן בְּסִימָן ח׳ (סק״ג) דְּבִזְמַנֵּינוּ אִסּוּר גָּמוּר מִדִּינָא לִהְיוֹת בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ וַאֲפִלּוּ יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, עַיֵּן שָׁם הַטַּעַם, וְכֵן כָּתַב בִּתְשׁוּבַת מַהֲרִ״י בְּרוּנָא (סי׳ לד). וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ו) דַּאֲפִלּוּ קְטַנִּים נָכוֹן לְהַרְגִּילָם בְּכִסּוּי הָרֹאשׁ כִּי הֵיכִי דְּלֶהֱוֵי לְהוּ אֵימְתָא דִּשְׁמַיָּא, כִּדְאִיתָא (בְּשַׁבָּת קנ״ו (ע״ב)) כַּסִּי רֵאשָׁךְ כִּי הֵיכִי דְּלֶהֱוֵי עֲלָךְ אֵימְתָא דִּשְׁמַיָּא. וְדַע עוֹד, דִּלְעִנְיַן גִּלּוּי הָרֹאשׁ דַּי (כא) בְּכִסּוּי הַיָּד עַל הָרֹאשׁ, (כב) וְהוּא הַדִּין אִם מְפַלָּה רֹאשׁוֹ שָׁרֵי בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ. וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (מש״ז סק״ה) שֶׁכָּתַב דְּלֵילֵךְ אַרְבַּע אַמּוֹת תַּחַת אֲוִיר הַשָּׁמַיִם, לֹא מְהַנֵּי בָּזֶה כִּסּוּי הָרֹאשׁ בַּיָּד: (יב) בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאָסוּר לְבָרֵךְ וְהוּא הַדִּין לִלְמֹד בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ, (כג) וְלֹא מְהַנֵּי בָּזֶה כִּסּוּי הַיָּד, דְּיָד וְרֹאשׁ חַד גּוּפָא אִנּוּן וְאֵין הַגּוּף יָכוֹל לְכַסּוֹת אֶת עַצְמוֹ. א] (כד) וְיֵשׁ מְקִלִּין בָּזֶה בִּשְׁעַת הַדְּחָק כְּגוֹן בַּלַּיְלָה שֶׁרוֹצֶה לִשְׁתּוֹת וְאֵין לוֹ כּוֹבַע בְּרֹאשׁוֹ, דְּדַי בְּמָה שֶׁמְּכַסֶּה רֹאשׁוֹ בְּיָדוֹ, אֲבָל יוֹתֵר טוֹב לִנְהֹג כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם נוֹהֲגִין שֶׁמַּמְשִׁיךְ הַבֵּית יָד שֶׁל הַבֶּגֶד (כה) עַל הַיָּד וּמְכַסֶּה בּוֹ רֹאשׁוֹ, דְּאָז הָוֵי שַׁפִּיר כִּסּוּי לְכֻלֵּי עָלְמָא. וְכָתַב הַפְּרִי מְגָדִים דְּיֵשׁ לִזָּהֵר בִּשְׁעַת הֲנָחַת תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ (כו) שֶׁלֹּא יְבָרֵךְ הַבְּרָכָה בְּרֹאשׁ מְגֻלֶּה. וּפֵרוּ״ק מִשְּׂעָרוֹת אַף אוֹתָן שֶׁתְּפוּרִין בְּבֶגֶד מִתַּחְתָּיו, (כז) יֵשׁ לֶאֱסֹר מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן שֶׁיֹּאמְרוּ שֶׁשְּׂעָרוֹת הֵן, (כח) וְיֵשׁ מְקִילִין: (יג) וְיִבְדֹּק נְקָבָיו. כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה אַחַר כָּךְ גּוּפוֹ נָקִי בִּשְׁעַת קַבָּלַת מַלְכוּת שָׁמַיִם בִּקְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה. וְאֵין צָרִיךְ רַק בְּדִיקָה לְבַד, וְאִם בָּדַק אֶת עַצְמוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה עַתָּה לִנְקָבָיו, זֶה נִקְרָא מִן הַדִּין גּוּף נָקִי. וְחָלִילָה לְאַחֵר שׁוּב עֲבוּר זֶה זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע אוֹ אֲפִלּוּ רַק תְּפִלָּה בְּצִבּוּר: (יד) יָחֵף. אָמְרוּ חֲזַ״ל (עי׳ שבת קכט.) שֶׁיִּמְכֹּר אָדָם כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ וְיִקַּח מִנְעָלִים לְרַגְלָיו. וּבִמְקוֹמוֹת הָעֲרָב שֶׁדַּרְכָּן לֵילֵךְ יָחֵף, שָׁרֵי [אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ה)]. עוֹד כָּתַב בְּשֵׁם שְׁלָ״ה (הגהות למס׳ חולין) דְּאִם עוֹשֶׂה מִשּׁוּם תְּשׁוּבָה עַל עֲוֹנוֹתָיו מֻתָּר, וְכֵן עָשָׂה דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם ׳הֹלֵךְ יָחֵף׳ (שמואל ב׳ טו ל):

א (א) וְעַכְשָׁיו וְכוּ׳. כִּי אֵין (א) אָנוּ מֻחְזָקִין לְיִרְאֵי שָׁמַיִם שֶׁמַּלְאָכִים מְלַוִּין אוֹתָנוּ, שֶׁנְּבַקֵּשׁ שֶׁיַּמְתִּינוּ עָלֵינוּ עַד שֶׁנֵּצֵא: ב (ב) עַד שֶׁיֵּשֵׁב. וְהוּא הַדִּין (ב) שֶׁלֹּא יָקוּם כְּשֶׁהוּא מְגֻלֶּה: (ג) וְלֹא יֵלְכוּ. וְאִם מְפַחֵד, (ג) יָכוֹל אֶחָד לְהַנִּיחַ יָדוֹ עַל רֹאשׁוֹ דֶּרֶךְ הַחַלּוֹן; וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִרְאֶה פֵּרוּעוֹ וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף ח׳. וְלִכָּנֵס שָׁם לְהֶדְיָא, אָסוּר (ד) אֲפִלּוּ עִם אִשְׁתּוֹ, אַךְ עִם קָטָן שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת מֻתָּר לִכָּנֵס [אַרְצוֹת

## שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יח) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו): (יט) שְׁלָ״ה (מסכת חולין דרך חיים אות סב): (כ) רַשַׁ״ל (בשו״ת סי׳ עב): (כא) רַשַׁ״ל (שם) וְטַ״ז (סי׳ ח סק״ג): (כב) פְּרִי מְגָדִים (מש״ז סק״ה) וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה ולא ילך): (כג) הַטַ״ז לְקַמָּן בְּסִימָן ח׳ (סק״ג) וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם לְקַמָּן בְּסִימָן צ״א (סק״ד): (כד) הָאֵלִיָּה רַבָּא בְּסִימָן צ״א (סק״ה) כְּמַהֲרַשַׁ״ל (שם): (כה) הַבַּ״ח שָׁם (ס״ה): (כו) פְּרִי מְגָדִים שָׁם (א״א סק״ג): (כז) שָׁם בִּפְרִי מְגָדִים (סק״ד): (כח) אַרְצוֹת הַחַיִּים (לב הארץ ס״ו):

א (א) בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ובכניסתו): ב (ב) מָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק״ג): (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א):

---

**לִיקּוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א]** ובשו״ע הרב (סי׳ צא ס״ד) כתב: הנחת ידו על ראשו אינה חשובה כיסוי לפי שהיד והראש גוף אחד הן ואין הגוף יכול לכסות את עצמו, אבל אם אחר מניח ידו על ראשו יש להקל (כיון שרש״ל מיקל לגמרי).

*Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר*
*Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah*